

OPRAVDOVÝ
KREŠTĀN
POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TYŽDENNÍK.

<i>Predplatná cena:</i>		Vychodí každú nedeľu.	<i>Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14.</i>
Na celý rok	4 kor. — hal.	Zodpovedný redaktor a vydavateľ: VIKTOR HORNÝANSZKY.	
Na pol roka	2 „ — „		Sem sa majú posilať predplatky a dopisy. Nevypiatené listy sa neprijímajú.
Na štvrt roka	1 „ — „		
Jednotlivé číslo 6 halierov			

Ministerský predseda a ľudová strana.

Ľudová strana, jako to dobre vieme, nikdy nevyberala medzi zbraňou, ktorou napádala, nikdy sa neštítala žiadneho spôsobu, či je tenže spôsob slušný alebo nie, o ktorom sa úfala, že pomocou toho dôjde svojho cieľa. Terajšie pojednávanie rozpočtu tiež nemohla pominúť bez toho, aby nespustila celú záplavu takých nápadov, ktoré keby boli pravdivé, mohli by skutočne k tomu slúžiť, aby mnohým zošklivily liberalizmus. Nuž ale buď Bohu chvála, jako posiaľ vždy, tak aj teraz, nápady ľudovej strany, namerané proti liberalizmu a z lona jej pošlej vlády dokázaly sa byť takými nábitkami, ktoré práve toho ranily, kto nimi strieľal.

Pri terajšej dišpute o krajinskom rozpočte čo hlavný strelec objavil sa na bojisti ľudár Ján Molnár, bývalý komárňanský farár. Vystrieľal, lepšie povedané vypukal zo svojej bazovej pukačky celú kopu nábitkov, ktoré keď pukaly, ľudová strana od radosti tiež pukala. A čo sa stalo? Ministerský predseda do dlaní pochyťal nábitky — natoľko byly neškodné — a nabijúc ich pravdou, vystrelil ich nazad na ľudovú stranu, a vtedy už ale nepukaly len tak na postrach, lež ranily asice citlive — ľudovú stranu, a tu ľudová strana už viac nepukala od radosti, lež ronila slzy od bólu a od hanby; hanbiac sa za to, že jej nábitky, o ktorých myslela že zapríčinia smrteľné rany, odpadaly od pravdou obrnených prs ministerského predsedu a padnúc na hlavu strelca toho ranily.

«Kresťan» prináša od slova do slova reč Jána Molnára. Ct. našim čitateľom odporúčame, aby si

prečítali reč tú a potom nech si prečítajú tu ďalej podanú odpoveď ministerského predsedu. Ostatné ponechávame rozsudku slovenského obecnstva, ktoré vždy prejavovalo zdravý úsudok o veciach. Len jedno chceme ešte podotknúť, asice to, že ľudová strana veľmi dobrú službu preukazuje liberálnej strane, lebo takými nápadami, jaký je aj nápad Molnárov, len naháňa prívržencov liberálnej strane.

A teraz ct. snemovňa — hovoril ministerský predseda Koloman Széll — prejdem na reč ct. pána vyslanca Jána Molnára.

Bohužiaľ, je mnoho chýb i zneužívaní v našej administrácii. Také chyby a zneužívania sa udávajú; ano udaly sa také zneužívania i v prípadoch spomenutých pánom vyslancom, lenže nie cele tak ako to p. vyslanec podal, ale udaly sa. Ja cele verne a správne podám tieže, čo p. vyslanec môže uveriť, a kde páu vyslanec nedoplnil svoje prípady tak, jako bola skutočnosť ustálená, tam doplním a kde nezťahol konsekvenciu správne a spravodlivo, tam ja rozpoviem ako sa vec stala.

Poprvé totiž p. vyslanec hovorí, že Štefan Rákóczy rétságsky hlavný slúžny ubil svojho stoličného hajdúcha Ruppnika. Moja odpoveď je: Proti menovanému hlavnému slúžnemu nariadilo sa disciplinárne vyšetrovanie a ponevác ten Ruppnik vyhlásil, že bol tak telesne napadnutý, že to patrí pod trestné pokračovanie, prípad oddal sa okresnému súdu cieľom zavedenia trestného pokračovania.

Druhý prípad: Juraja Ruppnika a Jána Tormu mladšieho mučili. Mučenie sa nedokázalo, ale žandársky firer Mészáros, ktorý ich predsa bantoval, bol posúdený na 25 dní väzenia.

Tretí prípad: V Congráde akéhosi Menesera veľmi mučili. Skutočne mučili ho. V druhom páde bolo len telesné bantovanie. Ale čo bolo toho následkom? Lebo páu vyslanec len to riekol, že ho mučili, jako by sa potom nič nebolo stalo, následky toho zamieľal. Jako sa

o tom vrchnosť dozvedela, vinného žandárskeho firera nielen postavila pod disciplinárne vyšetrovanie, lež zaviedol proti nemu pokračovanie i vojenský súd a *posúdil ho na dva roky a štyri mesiace ťažkého a zostrovaného žaláru*, jeho kamaráta ale, pokiaľ nezamedzil zneužívanie, čo učiniť mohol, posúdili na dva mesiace ťažkého väzenia.

Štvrtý prípad: Proti notárovi mesta Mádu uvádza p. vyslanec ponosy a obvinenie, ktoré sa potábujú na zneužívanie úradnej moci. Ale tu zastal pán vyslanec a tak predstavil vec, že: hľa, to sa stalo v Uhorsku beztrešne. No nestalo sa beztrešne. Na základe obvinenia zneužívania úradnej moci všetky listiny oddaly sa sátorajla ujhelyskému štátnemu zástupiteľstvu, kde je zavedené proti notárovi kriminálne pokračovanie.

Piaty prípad: Z *oravskej stolice* pán vyslanec uviedol, že Matej Kubicza, jasenický rychtár zneužil svoju úradnú moc. Ale ďalej zase nepovedal nič. Ale nenie to len potiaľ, lebo rychtár vzatý bol na zodpovednosť, vyzdvihnúť bol hneď z úradu a pre ťažké telesné uráženie Marie Biatricanovej *posúdený bol na jeden rok a šesť mesiacov väzenia* a jeho kamaráti každý na 6—6 mesiacov väzenia.

Šiesty prípad: Juraj Misits nadabský notár premanipuloval sirotské peniaze. I tu zastal pán vyslanec. Proti notárovi zavedené bolo vyšetrovanie a bol posúdený k strate úradu a k tomu zavedené bolo proti nemu úradné postupovanie.

Siedmy prípad je, že Viktor Mayer okresný notár v Stracenej falšoval listiny. Hneď bol postavený pod vyšetrovanie a štát. fiskusovi naloženo, aby proti nemu zaviedol súdodobné pokračovanie pre falšovanie listín. Mayer sa zriekol svojho úradu, ale preto súdne pokračovanie proti nemu je v prúde. O tomto pán vyslanec mlčal.

Ôsmy prípad: Artur Kudalek spáchal zneužitie proti svojmu rodinnému postaveniu. Pre toto bol potreštaný ztratom úradu.

Pán vyslanec mal uviesť aj tresty za priestupky, a nielen holé zneužívania uvádzal. (Živá pochvala z prava.)

Prípad gomboškého farára, ktorého stromy obzrály žrebce Baumgartnerove, hlbšie som neprehliadol, lebo neprišlo ku mne oznámenie, ale keby bolo prišlo, i to by bol prezrkámal. Pán vyslanec potom hovorí: takáto je uhorská administrácia. Nuž jaká? Či nevie pán vyslanec že stá a státisíc prípadov vybaví sa bez chyby? A tieto prípady, v ktorých len holé podanie je pravdivé, uvádza pán vyslanec? Ale konštatuje len, že sa staly, *to ale, že patriční obdržali za svoje priestupky, prečiny, zneužívania príslu, zasluženú pokutu, to zamlčuje*. Čo chce tým pán vyslanec dokázať? Či možno z toho následkovať, že nevediem administráciu dľa zákona, pravdy a spraviedlnosti?

Potom i záležitosť notára obce Žid, satmárska Kaisero- rova záležitosť, tiež dokazuje, že ministerstvo vnútra spraviedlive a slušne pokračovalo. Čo sa týka vymenovania istého Jamrišku za učára k administratívne naukobehu i

to je čisté. Keď sa o ňom ministerstvo vnútra dozvedelo, že je odsúdený k strate úradu, jeho vymenovanie sa odvolalo. Nuž či je v tomto obviňovaní len kvapka citu spraviedlnosti? Nuž či je tu aspoň ako mak objektívnosti. (Výkriky z prava: Niet v ňom poctivosti!)

Kto na takomto základe sype ťažké obvinenie, *tu nech nehovorí o spraviedlnosti*. Pán vyslanec hovorí, že ja auktoritu uhorského štátu nechránim, ba nohami šliapem a nechám šliapať. A čo uvádza ku dokázaniu tejto skutočne strašnej obvinenie? Lebo uhorského ministerského predsedu väčšou nemožno obviňovať, i nech to pán vyslanec barsjak uvádza a s barsjakým úsmevom sprevádza, lebo tým z ťarehy obvinenie nič nezťahne. On dokazuje to tým, že ja auktoritu uhorského štátu preto nestrážim, lebo sa stalo, že v Ónode na synagogu vyvesili zástavu, na ktorej nebol uhorský címer, lež jedna hviezda... akože sa zve? (Výkriky z prava: Mogendoved!) Áno, mogendoved! (Čujme!) Nuž ja som objektívnejší než pán vyslanec a uznávam, že sa to stalo. Predstavenstvo obce však dalo zástavu snáť. Rabín to nechcel učiniť. Preto bol zavedený proti nemu postup a teraz otázka leží pred trestným súdom. Nuž, prosím za odpustenie, preto, že sa najde jeden, ktorý sa to upovážil učiniť, zákonov neznaľý, povedzme auktoritu štátu uraziť chcejúci, *sprostý človek, ktorý zato dostane svoj trest, lebo stojí pod trestným postupom a niet, kto by ho chcel zastávať, nuž či ja preto auktoritu uhorského štátu dovoľujem urážať?* Nuž či to možno so zdravým rozumom tvrdiť? (Výkriky z prava: Veru nie!)

Druhý prípad je tento: Je v Kráľovskej ulici (v Budapešti) jeden sklep, v ktorom bol vyložený jeden címer, na ktorom niet kríža ale tá hviezda mogendoved. (Veselosť.) Nuž, ačpráve je to menšia vec, ale ako obvinenie prvotriedna, že ja nakofko neberiem za malé pánom vyslancom uvedené prípady, dal som to úradne prezreť a dal som si aj doniesť ten chýrny objekt (Veselosť) a videl som, že je skutočne koruna na ňom, címer ale nie, ale túto korunu z obúch strán držia dvaja levy, — na uhorskom címeri, jako ráčite vedieť, takých niet, — a nad touto korunou je tá hviezda mogendoved. Vrchná časť tejto koruny trochu podobá sa uhorskej korune, ale v celosti je to nie uhorská koruna a nie uhorský címer.

Avšak vzdor tomu, aby to snáď neučinilo dojem na niekoho, že sa opovážuje človek znevažovať auktoritu uhorského štátu, upravil som políciu, aby dávala pozor na takéto úkazy a aby porobila poriadky. Ale tohto maličkého komára chcel rozfukovať na slona a tvrdiť, že dovoľujem urážať auktoritu uhorského štátu, to je nie dôstojné ku vážnosti pojednávania tohoto snemu, lež je to taká obvinenie, ktorú, na ľudovej strane snáď budú takí, ktorí uveria, ale vážne neverí nikto. (Tak je! z prava.)

Tieto prípady uviedol pán vyslanec. Ja som objektívne rozpovedal o každom skutočnosti. Koľkokoľvek konkrétnych pádov uviedol, ja som znázornil všetky. Prosím za odpustenie, či slobodno, i nech sú tie pády

bársjak nemiestne, zneužívania úplné, bárjak veľké, zlé, hriešne a bárjak nech sú vinní patriční, či slobodno vo všeobecnosti to nasledkovať, čo pán vyslanec od slova do slova takto hovorí (číta z reči Molnárovej): „V Uhorsku úradník nedbá, i keď sedliaka upečú. V Uhorsku úradník — to nebol jedon úradník, o ktorom pán vyslanec Molnár hovoril, lež vo všeobecnosti — je postrachom Indu. V Uhorsku sa úradníkovi ani vlas na hlave nepobne, keď úbohého sedliaka upečú alebo oberú.“ (Hluk. Výkriky z prava: Hanba! Škandál! Utrhačstvo!)

Tak otázku postaviť nedovolím, lebo tak ja postaviť neslobodno. Ale teraz obrátim výpoveď pána vyslanca. To mi riekol pán vyslanec, že uvedie faktá, dôkazy a „ubi facta loquuntur argumenta non valent,“ (= kde skutky hovoria, tam dôkazy nepomáhajú). Ja túto výpoveď teraz oprávnene obrátim na pána vyslanca a pýtam sa: „Ubi facta non loquuntur et taliter loquuntur, quid valent argumenta (= kde skutky nerozprávajú, alebo len z čiastky, čo sú platné tam dôkazy.)“

Ot. pán vyslanec chce veľký oheň, ale ten oheň nemal plameňa, len mnoho dymu nemal svetla, plameňa ani čistoty, ani sily. Pán vyslanec obviňuje vo všeobecnosti každého a z potrestaných zneužívaní a prečinov chce by biľagovať celý úradnícky sbor Uhorska a s ním i mňa. Ale ja to nedovolím. Jestli pán vyslanec myslí, že mu niekto uverí, že takéto všeobecné obviňovanie je spravodlivé a správne, veľmi sa mylí. Idem ďalej. Sv. písmo hovorí: Pre jedného nevinného sto hriešnikom treba odpustiť, ale pán vyslanec to nečiní, lebo je neúprosný, zvrta tú výpoveď (Výkriky: Kňaz!) a hovorí: Pre jedného hriešnika treba tisícich posúdiť. Nuž toto pokračovanie pána vyslanca je nielen nespravodlivé, lež ani nie kresťanské. (Dlhotrvanlivé ťľenovanie a potlesk. Výkriky: Tak je! Tak je!) Pán vyslanec nech obviňuje, ale tak, aby to vedel aj dokázať. Nech kontroluje, nech dozerá, je to jeho povinnosťou, ale nech neuvádza veci v takejto všeobecnosti a z jednotlivých prípadov nech netahá konklúziu na celú krajinu, od prvého až do posledného úradníka. K potešeniu našich nepriateľov tak chce to pusť do sveta, aby tí mohli z jeho reči citovať a riecť, že: hľa, to sa deje v Uhorsku, veď to povedal jedon uhorský ablegát. Preto som držal za svoju povinnosť posvietiť pravdou na tie prípady, ktoré sa bobužiaľ staly síce, ale pán vyslanec nepodal ich vecne, nedoložil, že každé zneužívanie bolo aj potrestané, čo k posúdeniu veci prináleží a bez čoho prípad spravodlivo posúdiť nemožno.

Veľmi ľutujem, p. vyslanec, nemôžem prijať ani ostatné čiastky poučenia, ktoré chce mne dať. Pán vyslanec hovorí, že jaké pokračovanie možno očakávať pri voľbách, keď predseda vlády tak vysvetľuje, tak prevádza popis voličov, že to nezodpovedá zákonom. Predovšetkým mám šťastie predostrefiť snemovní jedno nariadenie, ktoré som ja vydal v záležitosti ustálenia minimálnu pozemkovú dane slúžiaceho za základ volebného censu. Myslím, že nariadenie, ktoré by svedomitejšie malo pred očima

zákon, v háklivej otázke popisu voličov v Uhorsku ešte nevyšlo. Ja som vtedy učinil to, čo mi presvedčenie môjho svedomia kázalo. Nehľadel som na to, či to poslúži tej alebo onej osobe, jednej alebo druhej strane lež učinil som tak, ako mi to zákon kázal, statočne. Nech ma obviňuje teraz pán vyslanec, ale obvinu nedokáže, tak jako nedokázal konklúzie z uvedených prípadov. Nebolo tendenciou tohto popisu voličov aby sa práva neobmedzovaly, lež áno — učinil som to sebedovome, lebo zákon kázal — to bolo tendenciou, aby spravodlivo, tak ako to zákon nariaďuje, právo každého voliča bolo spísané a výsledkom tohto popisu bolo, že v Uhorsku k týmto voľbám je o 117.000 voličov viac, než predtým. Keď sa vec takto má, s otvoreným čelom stojím proti obviňovaniu p. vyslancovým.

Ale p. ablegát ide ďalej, hovorí, že sa on predseda neuspokojí, — veľmi ťažko by bolo uspokojiť pána vyslanca — lebo že kúria tak i inak súdi. Pán vyslanec neuspokojí sa s tým, že mňa obviňuje, lež obviňuje aj kráľovskú kúriu. Nuž či ja i na kúriu mám vplývať? alebo, jako pán vyslanec pri druhej otázke riekol, postarať sa treba o prejavenie jednotného sudcovského presvedčenia. Nuž ja sa o to nepostarám, ja na kúriu nebudem vplývať (Pochvala z prava), lebo ja stojím na základe zákona a nie pán ablegát, ktorý mi odporúča, ponúka, radí aby sa o prejavovanie sa jednotného sudcovského presvedčenia postaral. To ja neučiním.

Pán vyslanec ešte jedno vyhadzuje mne, poťažne vláde na oči. Hovorí totiž, že jako možno to právo koruny, ktoré má vzhľadom na udeľovanie biskupských statkov, tak prevádzať, jako sa teraz prevádza a ohradzuje sa, že záležitosť vymenovania biskupov prejde cez ministerskú poradu a že sa vymenovanie stáva s protiznačením ministra náboženstva a osvety, lebo dľa neho zákon to upravil do kruhu protiznačenia ministra pri boku jeho veličenstva. Prosim za odpustenie pána vyslanca, toto jeho obradenie, aby s úctou vyhlásil, prijať nemôžem. Ráčite sa mylíť, zákon nehovorí, aby biskupské vymenovania protiznačil minister pri boku jeho veličenstva. Citujúce 7. a 21. §. III. zák. čl. z r. 1848. ministerský predseda dokázal, že vláda správne pokračuje a minister výučby protiznačí pri biskupských vymenovaniach. Tak sa to vždy dialo predtým a bude sa diať i napozatým, vzdor ohradzovaniu sa pána vyslanca.

Abý na nič nezapomenul, ešte na jedno prosím la skavú pozornosť. (Čujme!) Pán ablegát hovorí, že počuje o rozličných vyšetrovaniach v každej čiastke krajiny a potom že nič nenasleduje, lebo nepočuje, že zneužitia boli potrestané. Nuž zvedavosť pána ablegáta upokojím týmto krátkym výkazom, jako príčne zachodí ministerium v predostrených prípadoch: Roku 1899 pojednávalo sa 93 disciplinárnych záležitostí. K ztrate úradu posúdeno bolo 33, na peňažnú pokutu 34, na pokarhanie 15, oslobodené bolo 7, pre pensionovanie len na majetkovú zodpovednosť 2, pokračovanie vyšetrovania nariadenilo sa proti 1, zastavilo sa proti 10. Roku 1900 dosaváď 99 záleži-

tostí. K ztrate úradu posúdeno bolo 33 osôb, na peňažnú pokutu 27, na pokarhanie 19, oslobodené bolo 16, pre pensionovanie len na majetkovú zodpovednosť 2, vyšetrovanie zastavilo sa proti 1, pod riešením stojí 1. Disciplinárny postup bol nariadený r. 1899 v 44, r. 1900 v 45 pádoch. Tam, kde sa bohužiaľ udaly také pády, v ktorých bolo treba zaviesť disciplinárne vyšetrovanie — dľa tohoto výkazu pán vyslanec môže byť spokojný — stalo sa všetko to, čo mi zákon predpisuje a nakladá.

A teraz, ct. snemovňa, pán ablegát mňa obviňuje, že ja nekráčam dľa práva a spravodlnosti. Nechcem, ač mám právo, po osvietení týchto obviňovaní, na pána vyslanca obrátiť to, čím mňa obviňuje. Ale jedno poviem, to totiž, že od pána vyslanca takú lekciiu, takú obvinu, ktorá, jako ráčite vidieť položená je na také základy, neprijímam. Neprijímam od pána vyslanca, ktorého — nech mi to nemá za zle — politické stanovisko, od kedy sa s politikou zaoberá, je silnej konfessionálnej barvy, tej konfessionálnej barvy, ktorú poznať z akcie a jej cieľov a ktorú zatajiť nemôže. Politika pána vyslanca zakladá sa na konfessionálnosti. Ja to, nech ona prichodí od bárska, považujem za nešťastnú vec. (Živá pochvala), lebo konfessionálnosť, ktorá chce učiniť rozdiel medzi človekom a človekom, občanom a občanom, vedie k úplnému otráveniu našich ustanovizní, nášho štátneho života, našej celej spoločnosti. (Búrlivá pochvala.)

Od toho, kto takúto konfessionálnu akciu vedie a na takom stanovisku stojí, poučenie, čo mám robiť dľa pravdy a práva, neprijímam. (Búrlivá pochvala z prava.) Pán vyslanec hovorí, že „len“ revíziu chce. Len! „Iné“ nie. Či nevie pán ablegát, čo znamená tá revízia? A čo znamená to iné, čo nasleduje za revíziou? To znamená rozbúranie svornosti medzi konfessiami. (Tak je! Tak je!) To znamená rozbroj, zničenie vnútorného pokoja krajiny. To znamená potrhánie tejto spoločnosti, postavenie občana proti občanovi. A znamená sotrenie, rozrúmanie tých výdobytkov, ktoré pokrok dal každej i našej krajine a človečenstvu k úžitku (Živá pochvala a potlesk z prava.) To „len“ a to „iné“ znamená zpiatočný vývin všetkých našich výdobytkov na celej čiare. A my Uhorsko zaviesť na cestu zpiatočnictva nedovolíme, nedovolíme aby sa táto krajina a táto spoločnosť sevrkla. (Živá pochvala a potlesk z prava.)

Lebo táto krajina aby plnila svoje úlohy, aby zabezpečila svoju budúcnosť, potrebuje, aby sa všetky jej sily spojily. Potrebuje silnú, jednotnú spoločnosť, aby výdobytky liberálneho vývinu zostaly nedotknuté a pod týchto ochranou a pokrývou, teda v čerstvom vzduchu a v zápale pokroku nech sa shromažďuje uhorský národ, uhorská spoločnosť a uhorský štát. To „len“ a to „iné“ ja nepotrebujem, z toho neprosím a proti tomu budem zápasíť, tak, jako som dosavád zápasil. (Dihotrvanlivá živá pochvala, členovanie a potlesk z prava a v strede. Rečníkovi mnohí gratulujú.)

SLOVO K RODÁKOM.

Minulé týždne pred očima krajiny pustosil boj v pokoji na sneme, no nebolo pokoja v boji. Rokovanie o krajinskom rozpočte je boj podivný, lebo v ňom v protive k ostatným pôtkam, nesmeli by byť prevládaní, ale iba samí vífazi: lebo nebojújú v ňom osoby proti osobám, muž proti mužovi, ale všetci bojovníci spolu oproti nedostatku v spoločný prospech krajiny. Tak by malo byť, ale nebolo tak. Opposície naše i dnes postavily sa v rady nie oproti fazkostiam pomerov, ale jedine oproti vláde.

Podivné je to smýšľanie, že mnohí ináč rozumní mužovia, občania, vlastenci práve tých považujú za najväčších nepriateľov krajiny a národa, ktorí úradom svojim povolani sú osudy štátu i ľudu spravovať, riadiť a viesť. Nie žeby im z vlasteneckej povinnosti pomáhať hľadeli k spoločnému prospechu, žeby im, jestli vôbec nejakú vedia, radu dali, opravy navrhli: ale radšej všetko nivočia, nihilujú, vysmieľajú a za zradu vyhlasujú.

Tak to bolo i pri terajšom rokovaní o štátnom rozpočte a preto nie div, že vífazov bolo málo, zato ale tým viac premožených, ba porazených.

Vífaz vlastne bol len jeden: ministerský predseda Koloman Széll, porazení ale ľudári i neodvislí. Títo poslední — odhliadnuc od dávnych a otrepaných nápadov na štátoprávne postavenie Uhorska, menovite národnostnú politiku vlády ostre napádali a dostalo sa im zákonného, právneho a spravodlivého naučenia od ministerského predsedu tak, že jestli cit spravodlivosti v nich nevymrel, nikdy viacej nebudú žiadať zrušenie národnostného zákona.

Čo strážca zákonov a prvý bojovník spravodlivosti a slobody uhorskej osvedčil sa Koloman Széll, že každý občan uhorský bez ohľadu na jeho vieru a materinský jazyk je rovnoprávnym občanom štátu, rovným členom jedného politického národa, a on jedine takých hotový je stíhať farchou zákona, ktorí by oproti jednote štátu a národa sa previnili. Materinskú reč ale štát uhorský nikomu neodoberá. Nuž dobre je to vedieť nielen národnosťam k uspokojeniu a ku povzbudeniu, ale aj Komjáthovcom k budúcu sebadržaniu.

No reči neodvislých by sme ešte len preniesli ako-tak, lež čo ľudári i pri tejto príležitosti s pomocou Visontaiho popáchali, to byly už nápady na český a dobré meno štátu. V tomto ohľade sa menovite opät Ján Molnár vyznačil, jestli to on a jeho priatelia vôbec za vyznačenie považovať sú vstave. Tento kresťanský hrdina sossbierať so dvúch rokov dvadsatsedem takých pádov, v

ktorých vraj úradníci administratívni, — slúžnovci a rychtári — neriadne pokračovali. Tieto pády, ako len možno, čiernymi farbami nakreslil, ba tak ich omaloval, žeby pokojným občanom pri počutí týchže vlasy do hora sa boly sjezily. A túto hnusnú čarbaninu on potom ako verný obraz celej krajinskej administrácie snažil sa nielen snemu, ale vôbec celému svetu ukázať, aby náš štát v posmechu a hanbe bol pred celým vzdelaným svetom. — Nuž, keby aj pravdivé boly bývaly, a skutočne sa tak boly staly tie pády, ktorých on pri najpilnejšom hľadaní mnohých všetko spolu len 27 našiel, aj vtedy by tých pár pádov len to dokazovalo, že úradníci i u nás, tak ako všade, sú len ľudia, ľudia krehkí a slabí, ktorí sa môžu previniť. Ale žeby preto, žeby pre 27 úradníkov mnohé tisíce statočných, svedomitých a spravodlivých úradníkov za oplanov bez-trestne vystaviť smel, to je už nie dovolené, to je ohavnosť, tým viac, že sa toho dopustil kňaz a to na sneme, kde ho ablegátska immunita bráni.

No ale dostal odpoveď, ktorá nebola len posúdením, ale aj odsúdením a to ostrým jeho mrzkého pokračovania. V mnohých, nim spomínaných pádoch úradnými aktami dokázal mu ministerský predseda, že sa tie ani nestaly tak, ako on udáva a tedy osočuje, a v ostatných, ktoré sa skutočne tak udaly, že všetci vinníci prisne potrestaní boli a tak že v Uhorsku nikto bez-trestne krivdy a násilia páchať nesmie.

Tak tedy vyzerá tá chýrna kresťanská politika ľudárska. Zpotvoriť pravdu, aby potom z toho obžalobu vymysleť mohli, to je spôsob politisovania ľudárov a spojiť sa i s čertom, len keď je proti vláde, to vedia.

Nuž my s našim ministerským predsedom kresťanstvo inakšie chápeme. V podobenstve o Sodome a Gomore povedané bolo, že mestám týmto hriechu odpustené bude, keď sa i len dvaja spravodliví v nich nájdu; — zásada trestného práva je, že radšej nech 99 vinných trestu ujde, ako by jeden nevinný nevinne trpeť mal a kresťanský Molnár hotový je mnohých tisícich o česť pripraviť pre pár vinníkov, ktorí už i tak potrestaní boli. — Takéto pokračovanie, keď aj nie ľudárom, ale ľudu istotne oči otvorí.

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Vianočné vakácie snemu. Pred vianočnými sviatkami snem ešte vybaví návrh o indennite a prípadne ešte jednu-dve menšie predlohy, jako je predloha o povolení rekrútov, tak že okolo 20. t. m. začnú sa via-

nočné vakácie snemu. Dľa chýrov vianočné vakácie pokračujú do 14. januára, kedy snem začne pojednávať rozpočet v podrobnostach.

Štátne hospodárenie v tretej štvrti bežiacieho roku. Dľa úradného výkazu v štátnom hospodárstve v tretej štvrti tohoto roku ukazuje sa neprajnejší výsledok, než v tej istej štvrti roku minulého. Všetkých príjmov totiž bolo od 1. júla do 30. sept. 274,083,844 korún, teda o 1,643,797 korún menej, než v tom istom období min. roku. Všetky výdavky obnášaly 266,085,582 korún, teda o 1,787,884 korún viac než v tej štvrti min. roku. Neprajnosť súvahy tejto štvrti v pomere k tej istej štvrti r. min. nutno pripísať klesaniu národného hospodárstva, čo javí sa teraz po celom svete.

V záujme chudoby. Minister obchodu Alexander Hegedüs predostrel návrh zákona, ktorým žiada povolenie 400,000 korún, aby v tých stolicach, kde sa ukazuje bieda, mohol nariadiť stavbu potrebných ciest. Tento obnos zaokryje sa tiež z pokladničného zvyšku predošlých rokov.

Zákon o pomocných pokladniciach hospodárskych robotníkov minister orby Darányi uvedie do života 1. januára r. 1901. Nariadenie, ktorým sa tento zákon do života uvádza, vydá minister v najbližšie dni.

Osud Búrov. Starý Krüger nemá výhľadov, že by európske veľmoci zakročily v prospech Búrov. Za nemeckým cisárom neprijal ho ani ruský cár a aj mladá hollandská kráľovná mu povedala, že sa za Búrov nedá nič vykonať, ba aj to mu už dali na vedomie, aby sa z Ilágy presťahoval do iného mesta hollandského a aj zakázali slávnosti na počesť Krügera. Starý predseda následkom tohto usadí sa v jednej vile pri Amsterdame. Nuž keď ku Búrom bratský národ hollandský chová sa tak chladne voči nim, iné krajiny veru sa nebudú miešať do búrsko-anglickej vojny. Teraz vysvitlo i to, že Nemecko i Amerika ponuky sa Búrom pred poldruha rokom za sprostredkovateľa, ale vtedy Búri neprijali sprostredkovanie priateľského pokonania sa s Angličkom.

KRAJINSKÝ SNEM.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 6. decembra. Dnes skončila sa všeobecná debatta o rozpočte. Jozef Kristóffy zastáva vyrovnanie a prizvukuje prisne prevádzanie kancelového paragrafu.

Ministerský predseda Széll odpovedajúc na reči predrečníkov voči Kossuthovi dokazuje, že pevnosť vyrovnania práve to dokazuje najlepšie, že i v dňoch neistoty v Rakúsku pevne stojí vyrovnanie. Keď by v Austrii nastalo dočasné odpočívanie ústavy, i vtedy najdeme spôsob aby sme bez zrušenia vyrovnávacích zákonov ústavne mohli vybavovať spoločné záležitosti. Komjáthymu odpovedá, že národnostný zákon vlada nesotre, lebo tým by sa vzbudila zbytočná rozúlenosť.

Potom za všeobecného súhlasu vyhlásil, že vláda sleduje politiku jednotného štátu uhorského tak, aby každý syn vlasti, nech je jeho materinská reč bársjaká, mohol požívať svoje práva v rovnnej miere. Avšak jestli sa kto opováži agitovať proti uhorskému štátu, oproti tomu pokračoval a bude pokračovať čo najprísnejšie. Násilnícku politiku nebude sledovať nikdy, bez príčiny nebude nikoho prenasledovať a rozdeľujúcu stenu medzi občanmi vlasti nepostaví k vôli nikomu, lebo jeho snahou je vybudovanie jednotného uhorského štátu. Zaoberajúc sa s rečou Visontaiho poukazuje na zákony, ktoré vláda previedla v záujme robotníctva. Stanovy nepotvrdila tam, kde protivlastenecká tendencia bola zrejmá. Shromažďovacie právo chce vláda zákonnou cestou sriadiť. Potom odpovedal na reč Molnárovu. (Túto časťku reči predsedu vlády podávame na prvom mieste v úplnom znení.)

Július Török vyzdvihoval výhody samostatného colného územia.

Minister financií Lukács v dlhšej reči zastával reálnosť rozpočtu a prizvukoval, že tí rečníci, ktorí hovorili o nesvedomitom zostavení rozpočtu, tým len prázdnotu obsahu svojich rečí zakrývali. To, že výsledok v záverečných účtoch býva prajnejší než präliminár, je len potešiteľné, lebo veď je vždy lepšie, keď je v príjmoch zvyšok, než keď by sa vykázaly výdavky bez zakrytia. Potom minister financií zaoberajúc sa s rečou L. Hegedüsa postavil čo výhľadu, že počas prevedenia reformy administrácie štát zriekne sa dane od mäsa v prospech obcí. Sotretie daň od mäsa nemožno, lebo z toho by konsumujúce obecnosť nemala výhody, všeobecné príjmy by sa ale stenčili. Svoju reč zakončil tou túžbou, aby krajina nikdy inej ponosy nemala než tú, že záverečné účty vykazujú prajnejší výsledok štátneho hospodárstva než präliminár. (Živá pochvala.) Na to snem prijal rozpočet za základ podrobnej debatty. Pre dva sviatky zasadnutie bolo odročené na 10. t. m.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 10. decembra. Dnes prišiel na pretras návrh o investiciách. Referent Neményi odporúča návrh k prijatiu, lebo tým sa poskytne zárobok chudobnému ľudu. Béla Komjáthy uznáva prospešnosť návrhu, ale ho neprijíma, lebo trovy na investície mali byť vzaté do rozpočtu. Minister financií Lukács na to poznamenáva, že keď by sa trovy boly vzaly do rozpočtu, bola by sa vec odtiahla, pokým snem neprijme rozpočet. Trovy na investície zakrývajú sa z pokladničných zvyškov minulých rokov, ktoré dosavad obnášajú 481.910 millionov korún.

Na to bol návrh jak vo všeobecnosti tak i v podrobnostach prijatý.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 11. decembra. V dneskajšom zasadnutí i v tretom čítaní prijatý bol návrh o investiciách a potom pojednával snem návrh o predĺžení finančnej smluvy na jeden rok. Po odporúčajúcej reči referenta Farbakyho E. Barta a Franc Kossuth zazlievali, že takáto vážna záležitosť od rokov sa provisoriami vybavuje. Minister financií Lukács na to odpovedal, že je o mnoho lepšie, keď sa provisoriumom udrží terajšia smluva, než keď by sa učením prenáhlenej smluvy horšie polozenie utvorilo, lebo nevieme ešte, jako sa vyrovnáme s Austriou. Na to bol návrh prijatý vo všeobecnosti. V podrobnej debatte Kossuth a Barta zazlievali väčšine, že sa nesúčastňuje debatty. Na to ministerpredseda Széll odpovedal, že jako nemožno náútiť opposíciu, aby nerozpriadla debattu, tak nemožno rozkázať väčšine aby zbytočnými rečami preťahovala debattu. Kde je treba, tam i so strany väčšiny mnohí prehovoria, ako to bolo na pr. pri návrhu o manželstve dediča trónu. S tým bol návrh prijatý i v podrobnostach a potom ešte jeden druhý finančný návrh poťahujúci sa na Horvatsko prijal snem bez debatty.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 12. decembra. Dneskajšie zasadnutie vyplnil snem dišputou, či sa má dať splnomocnenie štát. zástupcovi, aby pozdvihol tlačovú pravotu proti časopisu „Népszava“ pre urazenie inkompatibilitného výboru snemovne alebo nie. Ministerský predseda Széll vopred vyhlásil, že vláda nezaujíma žiadne stanovisko v tejto záležitosti. Visontai hovoril, aby sa splnomocnenie nedalo, Štefan Rakovszky ale zapriadol do debatty inkompatibilitu vyslancov a upodozrieval ministerského predsedu, že nezadrží svoj sľub o revisii inkompatibilitného zákona. Ministerský predseda ostro chránil sa proti upodozrievaniu a poriadne zavrátil Rakovszkého, vyhlásiac, že jeho (Szélla) ešte nikto nepričytil, že svoje slovo nezadržal a ani nepričytil. Potom opätovne sľúbil, že návrh o revisii inkompatibilitného zákona ešte tomuto snemu predostre. Reč Rakovszkého mala za následok, že sa viacerí vyslanci proti nej ozvali. Konečne snem 81 hlasmi proti 49 hlasom vyriekol dať splnomocnenie štát. fiškusovi, aby pozdvihol obžalobu proti menovanému časopisu.

Snemovňa veľmožov v svojom zasadnutí dňa 6. tohoto mesiaca bez debatty prijala návrh o polievacích kanáloch.

~ ~ ~ Vzdychnutie. ~ ~ ~

Sosilni v nás — Bože — vieru

A dúfania utvrd' naše,

Doplň slastných darov mieru,

Daj piť z lásky tvojej čaše.

Múdrosťou nás spravuj svojou,

A úzdi spravodlivosťou,

Mocou chráň od fažkých bojov,

Srdcia poteš nám milosťou.

Osvieť umy svojich detí,

Upevni ich slabú vôľu;

Vrúcna prosba k Tebe leť!

Otup, vyrvi, osten bôľu.

Posväť duše, aby pýcha

Neškrvrnila pleť ich jasnú;

Zlý duch, ktorý smrťou dýcha,

By nahnal ich v zkažu časnú.

Nesúd prísne naše činy,

Veď mnohé sú pokúšenia;

Lež odpusť nám naše vinny

A popraj mdlým posilnenia.

Zakladajme úverkové spolky!

— Radí: Kysučan. —

(Pokračovanie.)

— No už zas smutne chodíte okolo našej banky? Snáď sa vám dačo prihodilo? Čo vám je strýčko Jožko? Odokryte teda fažkosť srdca! Viete, že som zvyknul takým pekným spôsobom mrákavy s čela odohnať

— To je už raz pravda pán učiteľ, že vy obratne vylúдите z človeka, čo mu na dne srdca väzí, a posiaľ ešte vždy znali ste na všetko kadenciu. Vaša reč ale tak dobre padne, jako vyschlej zemi tichý teplý dážď. Poviem teda, prečo sa mi nepáči zas vec. Onehdy som mal trochu galiby s bankou. Vyšlo mi totiž celkom z umu, že kedy je čas splácať účasťinu. Moja hlava ne- nie kapitula, aby som si ešte aj čas platenia zapamätal a akurátne len na to myslel. A potom taký robotný človek, ako som ja, nemá vždy plný fíjok, lež daktorý deň je celkom prázdny. V taký čas ale darmo by sme chceli poriadok, lebo nemožno; kde niet, tam nehľadá. Tak sa stalo, že som zostal 4 týždne v reštancii, mysliac si, veď nebude z toho veľká galiba, veď majú mnoho práce, teda medzi ostatnými knihami aj moja dajako prešmikne. Ale ma sklamalo, lebo veru moja podlosť vysvitla, musel som vyguberirovať 8 halierov čo zameškaný úrok na 4 týždne. No prosím za odpustenie p. učiteľ, ale ja nebudem od mojich peňazi úrok platiť. Potom nech sa to viackrát stane, teda vtedy vždy len nahradzovať a nahradzovať budem to, z čoho ja nikdy nevidím ošoh. To už predsa neide. Nech

banka tučne ale len na svojej vlastnej masti, ale nie na mojej. Len to hovorím, nech si iného chytá, ale nie mňa, lebo bolo priateľstvo a nenie priateľstvo.

— Ej, ej, ale ste sa napáliili, strýčko Jožko. Jako by vám boli do živého sekli. Ale vidíte strýčko Jožko, nie vy, lež aj spolok má zas pravdu. Čo hovorí štatút o platení? Však ver to, že týždenne v 20 halierových zmenkách vopred musí platiť člen, pokiaľ 50-korunovú účasťinu do posledného haliera nezaplatí. Zapozdili ale čo pokutu platia týždenne od jednej a jednej účasťiny po 2 haliere zameškaný úrok. Toto pravidlo ste aj vy poznali, veď neraz ste zahriakli gazdu Kuchtu; «plaf, lebo ti natiabnu mokrú plachtu v podobe zameškaného úroku.» Perse vtedy sa vám nesnívalo, že aj vy budete platiť zameškaný úrok. Ale teda poriadok musí byť. Vymudrovali to už dávno skúsení ľudia, že platenie len vtedy ide akurátne, keď od spozdile piatiacich vykujú dakolko halierov čo pokutu. Skrže toto vidíte, že platiaci zvykne na poriadok, lebo veru fažko sa rozlúči s 8 halierami, čo by mu bolo práve na paklík dohánu stačilo, a preto nastiskané peniazky na určitý čas zanesie, aby nemusel podaromne platiť. «Poriadok je dušou všetkého», nemajte mi za zle, že som vás trochu poučil, ale veru dakedy len tak zpoly beriete napomenutia a potom si sami škodíte.

— Ďakujem pán učiteľ za vašu vďačnosť, že ste ma natoľko osvietili. Ale už by som len laškave prosil pána učiteľa, nebol by som veril, že sa aj naša banka natoľko pridržá poriadku a zákona. Ale teda keď nepopustí, má k tomu právo a tým radšej podporím nabudúce s mojím dôverným hlasom, lebo neokolkuje, ale bez výnimky uznáva tak jedného ako druhého člena.

— Vašu krásnu reč použijem, lebo chcem byť v lajstri medzi riadnymi ľuďmi, a vtedy aj zameškaný úrok zostane mi vo vaku, aj moja účasť bude riadne zaplatená. Pán Boh s nami!

Zabrieždila konečne aj v susednej obci zornička veľkého dňa. Oduševnení priatelia spolku zhŕňajú sa do kóp, kde naporaď rozoberajú jakovosť spolku. Že teda ako to aj bude napotom? Budú-li peniaze? Či dostane aj chudobný, keď bude utlisnutý? Jaké bude splácanie? Prijmu-li usporené peniaze človeka na úroky? Či na zmeku alebo na obligáciu a na jaký čas môže dostať človek peniaze? Potom či nesprenverí správca naň sverenú kassu? Nedostanú-li uložené peniaze nohy? Potom ako treba platiť čiastku, tak jako zvykli hovoriť účastinu? Dostane li od nej úrok alebo nie? A keď neporiadne platí, bude-li pokutovaný? Na takýchto a týmto podobných mnohých otázkach mudrovali a jedonkaždý sa ohlásil, jako by to bolo dobre, žeby zo spolku požehnanie plynulo na obec. Krútil, vrtil sa každý rozumný a peniaze majúci obyvateľ. Ich tváre sa len tak skvely od radosti, lebo teda veľká vec sa chystá. Aj v Konopiciach sa utvorí úverkový spolok. Všade sa ukazovala zvedavosť, netrpezlivosť, oduševnenie, k službe ochotnosť a živá zaujatnosť. Konečne po dlhom čakaní bolo slyšať hrkot koča a došlo panstvo s jedným pánom, ktorého z Budapešte poslal Ústredný spolok, aby bol Konopícovčanom na pomoci pri utvorení tak veľkej a dôležitej veci, aby na predložené mu otázky odpovedal a keď by daktó niečo neporozumel, aby mu to vysvetlil.

Zvučným éljenovaním pozdravili dobrí Konopícovčania svojich hosťov a zaviedli ich na obecni, ku tej slávnosti ozdobený dom. Keď sa už na vyzvanie z Budapešte vyslaného pána všetci usadili, potom začal takto hovoriť:

— Drahí priatelia moji! Veľmi sa mi teší srdce, keď vás vidím, radosťou skvejúce sa vaše tváre prezradzujú, že sa všetci oduševňujete za úverkový spolok. Mnoho krát ste slyšali od pána učiteľa a od panstva, ale ste aj videli vlastnými očami v susednej obci, že čo je to za ústav ten úverkový spolok. Ale teda aj z očí vám vyčítam, že čakáte odo mňa: «vidíme, čo bude ten budapeštiansky pán o úverkovom spolku vyprávať.» Ja zas na toto poznamenám, že predne pochválím tých, ktorí prví zamýšľali toto uskutočniť. Po

druhé pochválím aj vás, že si chcete dovedna stať, spolčiť sa. Bohatý, aby svoje peniaze vložil, svojimi zvyšnými halierami chudobnému pomohol, pritom aby mal svoje peniaze bezpečné, no teda aby mu aj istý úrok priniesly. Chudobný sa spoľčuje aby u prostred neočakávaných nehôd nevyšiel na nivoč bez pomoci, ale aby bolo jedno miesto, kam sa môže s dôverou obrátiť v svojich obťažných záležitostiach a nielen v takých, «tu máš nič, chýť ho dobre» radách sa súčasťnil, lež aby dostal aj peňažitú požičku pri malej farche. Jedného človeka snadno zničú bársjaké nešťastie. Požiar, nemoc, voda, zlá úroda učinila už nejedného tulákom. Ale keď sa viacerí spolu sdružia a takýto mocný spolok utvorí jedon s druhým: keď mňa stihne nehoda, teda vy mi spomôžete, keď ale priateľa Petra, vtedy mu my pomôžeme, tak «všetci za jedného a jedon za všetkých» takýmto spôsobom a cestou pretrpíte neresť a uskutočnite príslovie v živote: «pomôž sám sebe, aj Pán Boh ti pomôže.»

— Ej, jak krásne vypráva ten pán urodzený, — myslel gazda Sovík.

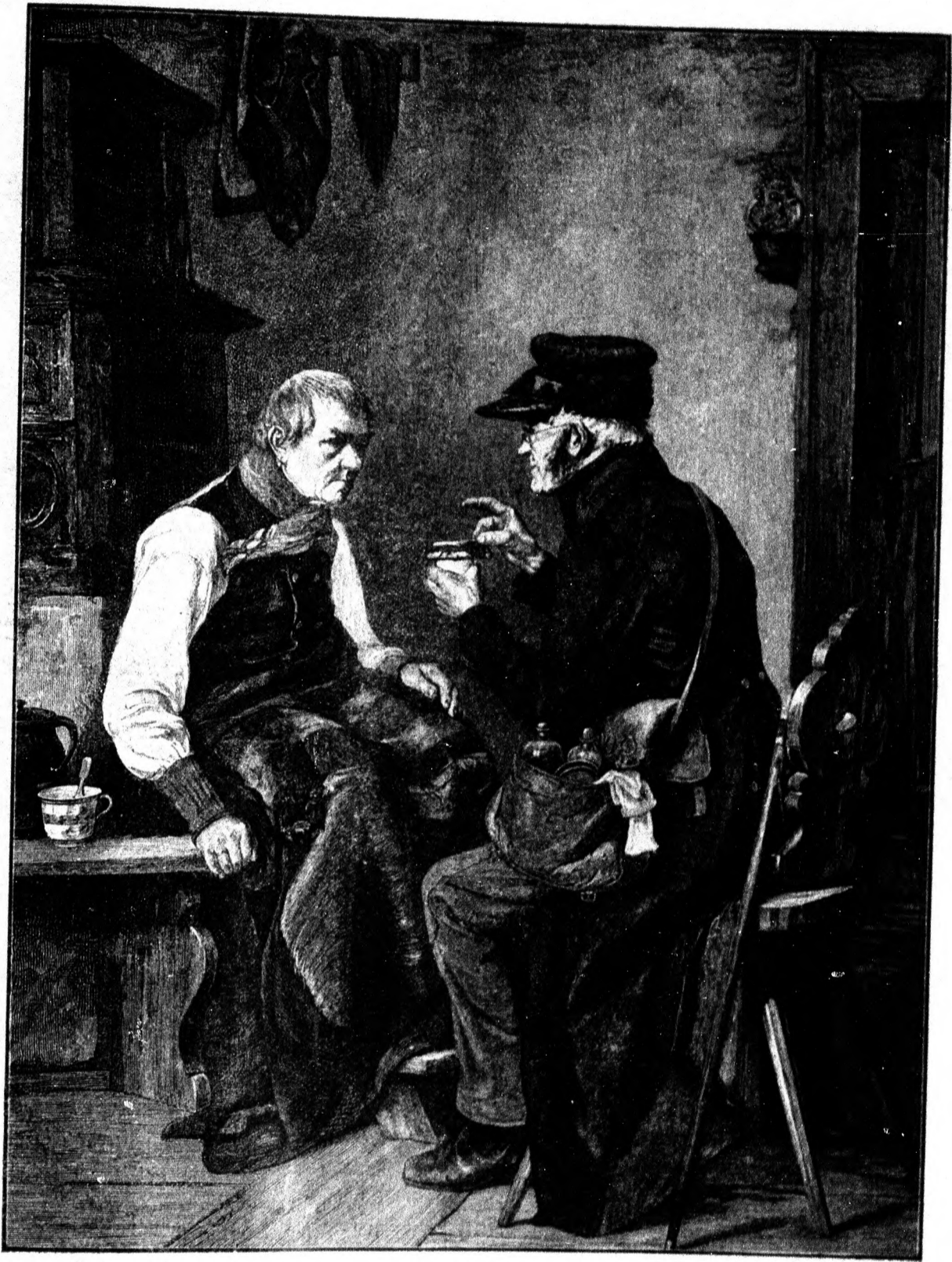
— Veru, — pokračoval peštiansky pán. — aj Uhor má sebe primeraný rozum, príklad toho, že za tak krátkych pár rokov 400 úverkových spolkov založili, ktoré sú všetko požehnaním pre patričný vidiek. Veru veľké požehnanie príští z úverkových spolkov. Veď po prvé vy sami vediete, riadite záležitosti spolku. Vo vašich rukách je složený plán spolku, jedon na druhého pozorujete, žeby dajaké klamstvo nezakalilo a nepokazilo dobrý chýr, meno banky vašej. Vy sami ukladáte svoje haliere a sami ich vyfahujete, keď potrebujete pomoc. Lebo len účastinár, to jest kto má účastinu, môže banku použiť. To bude teda len vaša.

— To je veľmi pekne povedané, prosím ponížene pána urodzeného, ale teda s mojím nábožným jednoduchým rozumom nepochopujem, že ozaj z čoho budeme mať osoh, — poznamenal gazda Ondrej Tuňák.

— Z toho, drahý priateľu, bude pochádzať osoh, že keď na 6-mesačnú zmenku, alebo obligáciu vyzdvihnute peniaze, teda na jedon rok od 200 korún platíte 14 korún. Kto ale vloží peniaze, tomu platíte od 200 korún 10 korún. Keď vy teraz zo 14 odliahnute tých 10, však ver zostanú 4 koruny, to je choseň banky. Pri tisícach ale nenie práve malý choseň, vyjde on dakedy aj na 1000 korún.

— Jaj či by som pobozkala tie sladké ústa — podotkla tetka Estera — ale teda zkadiaľ príjdu tie tisíce?

— Ztadiaľ drahá tetka, — vetil dobrý pán, — že lepšie majúci sa, ktorí majú do mlieka čo drobiť, tí zo sporiteľní a pochybného chýru pe-

Maestickár.

nažitých ústavov vyberú svoje peniaze a potom vložia ich do tejto banky. Ale aj úžerníci pomaly to skúsia, že ich peniaze ani pes nepotrebuje pri takom nesvedomite vysokom úroku a aj oni sa dovlečú do banky a sloziac sdierajúce náchylnosti, stanú sa počestnými vkladajúcimi členami spolku. Potom aj z účastín dačo prikvapne, keď sa hneď týždenne aj po halierov platí.

— Ale teda prosím ponížene, čo sa stane s tými, ktorí zostanú s účastinou v reštancii? Tomu potom dajú hneď lajstra a vytrú ho z lajstra? — opýtal sa Daniel Krkoš, záslužný rychtár obce.

— Oh, nie hneď, drahý priateľu, — vetil vyslaný pán, — ale najprv ho napomenú, aby platil, lebo zle pochodí; keď zostane hlavatý, vtedy ho upozorníme, že veru stojí na prahu vytvorenia zo spolku; jestli za tri mesiace neplatí, vtedy pre jeho lenivosť vytre sa z lajstra, lebo spolok nepotrebuje kadejakých neporiadnikov. Čo sa ale ešte prameňa peňazi týka, teda ešte aj Ústredná banka vypomôže spolok na zmenku. Jestli mnohí pýtajú peniaze a kassa je prázdna, vtedy treba zmenky do Budapešte ku Ústrednej banke poslať, ktorá dá svojim vidieckym spolkom na 5¹/₂ úrokov peniaze. Tak myslím, že ste už na čistom so spolkom a žiadosť všetkých prejavujem, keď vyhlasujem, že konopický úverkový spolok sa utvoril. Nech žije! Pre ďalšie vedenie záležitostí prosím vyvolte za predsedu gazdu Lesného.

(Pokračovanie nasleduje.)

DOPISY.

Rovné, dňa 10. dec. 1900.

Slavná Redakcia!

Uctive prosím slavnú redakciu Opravdového Kresťana aby mojich nasledovných pár riadkov uverejnil ráčila.

Predošlý mesiac v časopise „Kresťan“ dopisovateľ „Hrčka“ uverejnil dopis, v ktorom moja osoba tak nesvedomite a nrážlive bola napadnutá, že oproti takým planým výrazom a nešanonným lhárstvam trebárs som slabý pisár a s politikou sa docela málo zaoberám, prínútený som brániť sa.

Keďže „Hrčka“ svojim viršliam v „Kresťane“ chcel robiť reklam, nemusel aj mňa nevinného človeka osočovať. Medzi iným aj to píše, že ja sa každému za tútora ponúkam, sirotu a vdovu materiálne ukraujem, len aby som svoje vačky naplniť mohol. Nenie toto lhárstvo a veľká lož? Dalej sa opovážil ešte o mne písať, že som ja svojich rodičov dľa Božského prikázania nectil. Nech mne ten Hrčka odpovie, kto svojmu vlastnému tatkov

dal na ulici zbynúť, ktorý trebárs že mal bohatých synov, svoj chlieb v starom veku u dobrých ľudí vyhľadávať musel? Nech sa teda nikto druhému do rodinných záležitostí nemieša. Dalej sa toho „Hrčku“ pýtam, prečo vo svojom dopise nespomenul aj to, komu a pre jakú príčinu stará Meheška v Semeteši, keď jej stodola horela, železný tanier do hlavy hodila? Ja som sa nikdy takých necností nedopustil, žeby som sa môjmu spolususedovi do pivnice vlámal a z pomsty víno zo sudov vypustil, alebo môjmu spoluobčanovi dynamitom pod oknom strieľal. Tieto necnosti ja veru na mojom svedomí nenosím, čo naše celé obecnstvo doznať môže. Mne nikdy na myseľ neprišlo niekoho nevinne oznámiť u slávnej kráľovskej redakcii a k tomu cieľu svedkov verbovať, žeby mal skrz oplatu špiritus schovaný a na taký spôsob nevinného človeka o majetok doniesť. Nech ale dobrý Pán Boh každému odplatí.

Opakujem, keď „Hrčkovi“ len o to išlo, aby svoje skrz jeho Minu potažne jeho žienku doma fabrikovaným viršliam robil reklam a jako za oznam 8 korún na redakciu „Kresťana“ poslal, nemusel mňa tak nemilosrdne osočovať.

Tu v Rovnom nateraz nič takého nového nemáme, v tichosti a s radosťou sa k našim sviatkom chystáme. Slávnej redakcii tiež šťastlivé sviatky višujem a zostávam poníženy slúžebník

Mikulec, stol. majster.

BESEDNICA.

Nerozmyslené naliehanie.

Preložil A. B.

Starý Pánik, súrod mestečka Z., dľa remesla svojho stolár stál v kope stružľu, dvíhajúcich sa okolo neho všade ako biele vlny potoka a robil jakúsi trublu. Pracoval pilne a namáhave, ako bol už od mladí privykol. Bol to človek sotva päťdesiatročný, ale stárou prácou veľmi upadlý, postavy vysokej a silnej, ale teraz už shrbenej a chudej. Ťahy tváre jeho boly tvrdé a vždy určité, ako vykresané dlhým, ťažkým životom, plným trápenia a námahy. Nebola to tvrdosť vrodená, ale hlboká pevnosť človeka oddaného svojim zásadám. Prisne statočný a nábožný nevedel sa odchyliť od zásad tých a nemohol chápať a odpustiť najmenšiu chybu ani sebe ani druhým.

Bolo teplé jarné odpoľudnie. Do dvoch nízkych okien vkrádalo sa svetlo z ulice a osvetľovalo nížku dedinskú izbu, páchnúcu glejom a drevom. Okolo okien tiahla sa hradská navýšená a zvolna stúpajúca, po ktorej prechádzali sa obyvatelia mestečka a vracali sa pozde návštevníci blízkeho mestečka, v ktorom bol dnes týždenný trh. Starý Pánik vrátil sa z mesta po obede a dal sa hneď do práce. Do kľakania, do nedeľného predvečera

nemohol zabáľať. A len potom nastane mu pokoj a zbožná príprava k zajtrajšiemu dňu.

V izbe mimo zvuku otcovej práce bolo ticho. V postrannom kúte pri malom okne sedel Pánkov syn Pavel nad nejakou knihou. Študoval, ani sa nehybajúc. Starý občas sa ohliadol a pátravým pohľadom poďíval sa na syna. Stará Pánková pracovala niekde vonku.

„Pavel,“ ozval sa starý stolár, „Počuj?“

„Čo chcete, otecko,“ znela rýchla, bážlivá odpoveď.

„Chcel by ti niečo riečť.“

„Prosím vás, nechajte ma ešte chvíľku, musím sa učiť.“

„Len slovo, len slovíčko. Nepôjdeš ešte?“

„A kde?“

„Kde? Do školy. Či nevieš, že je dnes sobota? Je dneská v škole zkúška na organe. Ty predsa budeš zajtra hrať!“

A otcov hlas chvel sa dôrazom a silou nepovoľnosti.

„No budem hrať, budem, keď musím. Ale knihy tiež nečakajú. Nevieť čo skorej.“

„Viem to, viem,“ bručal starý. „Pýtal som sa dnes rano u tvojho pána profesora. Vieš asi, čo mi riekol. Budem ťa zajtra večer sám vyslúchať.“

Pavel mlčal. Starý „vyslúchal“ Pavla z rôznych predmetov, pokiaľ vedel vôbec v učebných knihách čítať a Pavel musel odriekávať slovo za slovom.

Pavel chodil do gymnásia v blízkom meste, ale učil sa nerád. Všetko to sa mu z duše protivilo. Necítil najmenej náklonnosti a ctižiadosti k tomu, stať sa „pánom,“ ale otcova železná prísnosť hnala ho naveky k predu. Teraz už bol vo vyššom gymnásiume, za niekoľko rokov odbudne si maturitu a potom pojde do seminára. Mimo to učil sa Pavel už od niekoľko rokov u starého učiteľa hrať na organe a vedel už preludovať pri omši.

„No a ďalej, ďalej máš čas. Učenie nechaj si na zajtra. Môžeš včasnšie vstať. Kým pôjdeš na veľkú omšu, môžeš sa učiť, a po obede zas až do večera. Mój Bože, či je to tak hrozné to učenie? Ale to viem — hrozné je to len tomu, komu sa neľúbi. Ale ja ti poviem — učiť sa budeš, kňazom budeš a dost. Kebyš mal každú triedu opakovať — radšej aj to zaplatím. Ale nemysli, že mi ukľzneš. A pozri,“ pokračoval, vyhliaďnuc oknom na bradskú. „Tam ide — Adolf so starým Valáškom. Ponáhľajú sa už. Mám ich zavolať, aby na teba počkali?“

„Nie, nevolajte, pôjdem sám,“ odpovedal syn zá-dumčive. „Však to dočká. Čo by si bezo mňa pečali?“

„No vidíš, to ja tiež vravím. Náš Pavlík, z toho bude raz človek. Vravil som dopoludnia s pánom farárom — tvoja hra sa mu ľúbi. Môžeš vraj o prázdniciach zas sa učiť v kostole.“

„Ako viani?“ pýtal sa nevrle Pavel. „Nie, už nebudem hrať — prázdniny sú k tomu, aby si človek odpočíval. Či je to, čo ja mám, život?“

„Mlč, choď pre matku, aby ti dala prádlo a všetko čo potrebuješ.“

„Ja by dneská ani nešiel, otecko. Máme v pondelok komposciu.“

„Komposciu — ach, komposciu,“ vzdychol si starec, ktorý mal síce nejasný pochop o význame slova toho, ale púhy ten jediný zvuk až mocne naň pôsobil.

„No a vieš už niečo?“ pýtal sa plný strachu.

„No keď nemám ani času sa učiť. Nevieť ako to vypadne.“

Starý Pánik sa boľastne pousmial.

„No nevieme, nevieme, ako to vypadne. Ovšem. Ale ani to nevieme, ako dlho tuto pobudneme, a preto máme užiť každej chvíle, aby z nás niečo bolo. Či neukážem sa ti o tom dost?“

Pavlík mlčal. Starý pokračoval prísny, bezohľadným, ale nasladným blasom:

„Otec s matkou sa drú od rana do noci — a riekni mi, povedz mi, chlapče, či si videl matku kedy len štvrt hodinu zabáľať! A aká je tvoja vďačnosť! Lebo — na koho sa drú, neustále len na teba, len na teba!“

Pavel mlčal. Tupá jeho lebka nemala jasnej myšlienky. Nevedel si to srovnáť v hlave svojej, prečo tá všetka námaha rodičov a tryzeň jeho. Načo ho násilne otec ženie do učenia, keď sa to jemu všetko protiví a hnusí? Prečo ho nenechajú robiť ako remeselníka, poctive a spokojne? Závidel každému nádeňníkovi a bol by rád a vesele konal aj tú najhrubšiu prácu, ale povolanie jeho naplňovalo ho nechufou a hrôzou. A až to gymnásium doštuduje, aká bude potom jeho cesta? Čože, či niet žiadneho východu, žiadneho smilovania?

„A vidíš,“ pokračoval starec. „Oni pracujú. A sú to India starí. A syn je mladý, zdravý, statný chlapec a môže probovať. A má prácu ľahkú. Rodičia od neho nič nežiadajú, ako aby bol šťastný.“

„Šťastný“, pomyslel si Pavel a boľastne sa usmial. „Či je v tom nejaké šťastie?“

„A je to česť, veľká česť, synu, keď sa všade povráva: Dnes hral niekto na organe, ale tak pekne, že až srdce usedalo. A druhý hneď dodá: Bol to Pánkov Pavel, syn starého stolára. To je pekne, že ten starý chudák dal ho učiť všetkému. Bude mu to raz na tamtom svete počítané za zásluhu, až bude stáť pred súdom — lebo on chce byť spasený a „spasený“ bude vo svojich defoch“ ako hovoria pán farár.“

„Mám ísť pre maminku?“ nesmele pýtal sa Pavel.

„Choď chlapče, choď, aby si nezmeškal. Myslíš o otcovi „kázanie bez toho neposlúcham.“ Škoda času, však chlapče. „Najprv starec káže, aby sa chlapec učil, a potom mu nedá k tomu času.“ Tak choď pre mamu.“

Pavel odbehol a vrátil sa so starou Pánkovou. Bola to slabá žena, plná vrások, bielych očí, pohľadov a pokynov boľacných a tak plachých, jako u dieťaťa na veky bitého.

„Či chceš, otecko?“ sotva sa ozvala.

„Daj chlapcovi čisté prádlo, nech ide do školy. Má už čas.“

„Hneď, hneď.“ A stará Pánková odbehla do zadnej izby.

„Tak, tak, chlapče, choď, choď do školy. Organ čaká. A po zkuške — čo po zkuške?“

„Prijdem domov.“

„A čo ostatní? Pôjdu tiež domov?“

„Pôjdu do krémy.“

„A čo Adolf? Chodí už tiež do krémy?“

Adolf bol študent z vyššieho ročníka, pôvodne spolužiak Pavlov. Keď Pavel kedysi prepadol, rozišli sa tak a Adolf budil tým u starého Pánka mnoho závidi a zášti.

„Chodí.“

„No ovšem, keď ota nemá. Matka je našho slabá. A kde vezme peniaze?“

„No, čo môže stovit? Dva poháre piva — dvanásť krajciarov.“

„Dvanásť krajciarov, to ovšem není mnoho,“ riekol starý posmešne. „To urobí u mňa tak len asi hodinu práce. Nie je to veľa teraz. No a ty tiež — nechcel by si dvanásť krajciarov?“

„Ďakujem vám, nechcem. Nepôjdem do krémy. Pôjdem domov, vy to viete. Prečo ma tedy na veky prenasledujete? Čo som vám urobil? Či ja nebudem mať nikdy pokoja?“

„Pokoje budeš mať. A skoro. Len ma preklú, osop sa na ota. Nech ti dá pokoj. No, on fa už dlho prenasledovať nebude. Starý je a zodratý, prestahuje sa chytré k svätému Jozefovi. Potom budeš mať úplnú slobodu.“

Stará Pánková sa vrátila.

„Tuto máš, Pavličko, čisté prádlo. Dám ti ho už dnes miesto zajtra, aby si tam nebol z ostatných.“

Pavel počal sa obliekať. Vzpomnel si pritom, nevedel ani prečo, na vzdialeného príbuzného, ktorý pred časom v tomto mestečku sošalel a zomrel potom v budapeštianskom blázinci. On sa naposledy, nahovárany ku tomu, že pôjdu s ním na bál, tiež tak obliekal... To mu teraz na myseľ prišlo. Tak ho predesil a prestrašil otec, že sa neodvážil myseľ otcovi unikuť, lebo by starý ešte i do jeho myšlienok mohol zasiahnuť. Ale náhle ako by ho zatopil nejaký ohnivý prúd. Mozgom kmitla mu rozpomienka na jedno dievča, bývalú jeho priateľku z detských dôb, chovanicu zámožnej kupcovej, ktoré pri minulej zkuške po celý večer bavilo sa a žartovalo s tým vetroplachom Adolfom, a na Pavla sa ani len neohliadlo. Jeho i teraz jej smiech dráždil a unavoval. Bude to dnes v škole zase tak? Ba bude to ešte horšie. A on je už mdlý dívať sa na to — nič nechce, nič, od nej a od celého sveta, nežli pokoj a je mu teraz len osemnásť rokov!... Čo drubí robia v tých rokoch!...

„No, Pavel, čo sa tak pomaly strojíš,“ zaslúchol otcov hlas. „Zmeškáš. Či chceš snáď zmeškať? Žiadaš si to? Nechce sa ti do školy?“

Pavel neodpovedal.

„Nechce sa ti do školy ako vidím. Radšej by si sa túlal. Máš krátku pamäť, či už nevieš čo si v utorok sľuboval?“

Pavel sa zachvel. Minulý utorok bol dňom straš-

ného týrania otcovho — bitia temer do bezvedomia... Poponáhľal sa tedy. Ale po chvíli pohliadol na ota. Videl jeho surový, potmešilý pohľad, číhajúci naň ako na korisť. Ruky starcove sa triasly.

„Už idem, už idem,“ riekol Pavel mdlým, chraplavým hlasom.

„Tak ponáhľaj sa už synku,“ povzbudzovala ho sama matka, bojac sa zrejme pred otcem pridať sa na stranu synova. Ale cítila, že sa jej synovi do školy nechce. „A tá hra na organe, Pán Boh ma nestresci,“ povzdychla si, trebárs je to nástroj posvätný, nespôsobila jej nikdy žiadnych radostí, ale divné muky. Ako by z nich plakal hlas jej dieťaťa: „Mamička, smrť si raz urobím, uvidíte,“ znely jej dosiaľ v ušiach slová chlapcove, keď on, nedávno hrešený otcem, vybehol z izby k nej na dvor, kde sa ona zatápala prudkými páľčivými slzami. V srdci jej ležala večná tiaža, v ktorom dávno bolo už všetko spálené. Nevedela si nikdy v hlave svojej vylotiť, kde až siahajú povinnosti Pavlikove, učíť sa na veky, a na veky len poslúchať ako otrok, a prečo ho otec tak často a strašne bije. A Pavel je dieťa tak dobré, povahy mäkkej, tichej. Keby vedel pán farár ako draho musí si vykúpiť tú svoju bru na organe! A mimo toho ešte to neustále učenie. Ani v škole mu to nejde. To je hrúza. Ale starý nepovolí, a chce, aby bol už len tým kňazom.

„K Bohu sa za nás modliť budeš a hriechy nám odpustiš,“ hučala jej na veky reč starého.

„Ale prečo že hriechy skorej na vlastnom dieťati páchať?“

Jej sily už byly dávno vyčerpané včerajšou rozprou a duševným bojom. Nevedela už zastať syna svojho pred otcem. Trpela s dieťaťom mnoho, až na dno boľosti a zdravým pudom srdca svojho pociťovala, že sa pácha strašná krivda, ale obradiť sa proti stálemu týranu otcovmu — k tomu nemala už sily.

Ona sama drela sa až do úpadu, ale mlčala ako sviazaná ovca. Často, keď slyšala synov hlas, úzkostou a boľastou chraptiaci a videla jeho vyjavenie, smrteľne prestrašený obličej, musela utiecť, aby neslyšala tie duniace rany dopadať na mladistvé telo; cítila každú tú ranu pre seba, ako by sa do jej srdca zasekla. A bolo jej pri tom strašne úzko a tak odporne, že ani jej hlboká viera nemohla ju odvrátiť od myšlienok sebaovražedných.

Pavlík mechanicky, ale rýchlo sa doobliekal. Hotový však byť nemohol a nemohol. Nejaká tajná myšlienka, mocnejšia a hroznejšia ako násilie otcovo ho zdržovala. A keď bol s obliekaním hotový, vzdychol si z hlboka a riekol ťažkým, ale rozhodným hlasom:

„Nepojdem nikde. Nemôžem. Musím sa učíť. A prisadol si zase k stolu.“

„Ty že nepojdeš?“ zamumlal starý podivným hlasom. Náhlý ten odpor synov bolo niečo tak nového, nemožného, že sa stavec sám zachvel. Jediné to slovo synovo „nepojdem,“ dopadlo ako ťažká rana na pýchu starcovu a zatmilo v jeho hlave na chvíľku vedomie. Ale v najbližšom okamžení vracala sa mu zase stará, divoká, neukrotná sila.

„Uvidíme,“ zasmial sa a zašiel do kúta k svojmu náradiu. Vzal tam ťažkú trňovú palicu. S ňou vrátil sa k Pavlovi. Stará Pánková stála medzi nimi ako premenená v kameň a len vyjavené jej oči hľadely s otca na syna.

„Choď, chlapče, pre milosrdenstvo Božie choď, urob mi to k vôli,“ prosila syna hlasom, akoby nariekalo poranené zviera.

„Nepojdem, mamička, nikde nepojdem. Do školy viacej nepojdem a na organe hrať nebudem,“ riekol Pavel hlasom temer tichým a smutne zavrteľ hlavou.

„Choď von!“ velil Pánek starej.

„Choďte mamička, len choďte,“ nútil ju Pavel. Pánková zakryla si obličaj a vypotackala z dverí.

„Tak čo, pýtam sa ťa naposledy,“ riekol stavec hlasom od hnevu sa trasúcim. „Pojdeš alebo nepojdeš?“

„Nepojdem, otec, nepojdem!“

„Ty nepojdeš?“ zastenal starý. Rysy jeho tváre boli potrhane a znetvorené. Krvavý mrak stál mu v očiach. Uderil.

„Zabite ma, zabite ma tedy,“ kričal Pavel. „Napite sa mojej krve — tyrann. Inšeho neviete, len nás biť a týrať — také je to vaše náboženstvo. Bite, zabite ma naraz! Ale ja do školy nepojdem, lebo so svojou hlavou nikdy kňazom nebudem. Nikdy nie — nie, nemožno...“

„Ty chlapče! Ja ťa zabijem! Zabijem ťa radšej!“ reval starý, škripajúc zabami. Ťažká palica dopadala na Pavla hroznými, pravidelnými ranami. Pavel povstal a malomocne rozťahal ruky na obranu, cúvajúc pred starým. Z očí padaly mu veľké slzy boľasti. Ale nekričal a neprosil. Náhle vztek čiste zvieračie prešiel mu obličajom. Skočil do dielne otcovej s horučkovitými očami, pátrajúc okolo, našiel a uchopil ťažkú sekeru. Rozohnal ju nad hlavou, akoby sa vrhnúť chcel na starého. Potom položil svoju ľavú ruku na stolársky stôl a jedným mocným rozmachom zafal si sekeru do ruky.

Pod strašnou ranou sekery, zafatej až do stolárskeho stola, odrkly prsty z ruky. A Pavel rozháňajúc s krvácajúcou rukou a kropiac krvou okolo kričal ako šialený:

„Tak, teraz vidíte, či budem kedy hrať na organe a či budem kňazom!“

A od bôľa svierajúc gamby vybehol von za matkou.

Zimné listy.

Ku povšimnutiu mladým a starým jednako.

II.

Ctený pán redaktorko! Pekne ďakujem za ich upovedomenie ohľadom toho, že list starého človeka mladí i starí jednako srdečne prijali, čítali. Moja Katuska medzitým, keď ho prečítala, hrozne sa durdila a temer sa rozplakala, že nás už teraz všetci ct. čitatelia „starými bláznami“ pomenujú!

No či už počuli dačo takého pán redaktorko! Ja len to poviem, nech udelí Pán Boh nepočitných takýchto

starých bláznov veľkej spoločnosti, lebo vtedy nebude prinútená krajina stavať toľko blázincov. Nech bude pokoj na zemi!

V tejto nádeji pokračujem teda prítomný môj článok o starých dobrých časoch. Lebo keď hovorí človek o starých časoch, nech tak hovorí, aby z toho rozumelo prítomné pokolenie.

V mojom mládeneckom veku nebolo v obyčaji ďaleko-ďaleko za chotárom miháť — za manželkou. Tam vyrástli mladý a mladá v dedine, kde požívali naši rodičia svoj chlieb. Ich bedlivé oči bdely nad nami.

To dievča, ktoré pošlo z našej dediny slúžiť do mesta, bolo pre našu dedinu ztratené. Mládenec ju zapomenuli, ešte aj jej pamiatku zakopali.

Dievča práve tak vyrástlo na kvetnom, žitnom poli jako aj mládenec. Aj ich ruky spevnely od kosáka, aj ich tvár opálilo slnko.

Dobre sa pamätám na to, že rodičia zväčša predpovedali, kto zaviaže hlavu Boriške, Tinke a Juliške? Duša hľadala a našla príbuznú dušu.

Viem, že sa bude zas hvevať moja starká Katuska, ale už prezradím, že som ju ja už v dedinskej škole nepovedome miloval. Keď mi naliala do pohára vody, alebo som jej mohol vziať kvietok alebo obrázok, jaký som bol šťastlivý!

Pošepnem pánu redaktorovi, že v mojej modlickej knižke aj dnes opatrujem jeden zvädnutý kvietok, (pravda uschnul za 50 rokov) aj jeden obrázok, ktorý som dostal od mojej starkej ešte za času jej malého dievčensva. Ale ju prekvapím s ním len na zlatú svatbu. (No veru som mu dal. Veď tieto noviny aj ona číta. A ešte jako! Vždy sa dohaduje s boženikom, keď príde neskoro. Teda jestli je možno, prosím pána redaktorka, nech nedajú vytlačiť tieto riadky do našich novín.)

Teda takýto citlivkári alebo jako páni hovoria, „idealisti“ sme boli my v mládeneckom veku našom pán redaktorko. Perse dnes majú zanič mladíci takéto kvety alebo obrázky, ale radšej grundbuch (o tomto už aj mladíci vyprávajú) a také obrázky, na ktorých stojí 100 alebo 1000 napísané. Preto není potom ničoho nič napísano v srdciach novomanželov; preto sú prázdne, preto sa nezná zakoreniť v nich — láska.

No ale ja veru nechcem držať kázeň. Perse zišla by sa ona v dnešnom čase, ale toto prenechám len pánu redaktorkovi.

Potom ani sme nezbadali, vyrástli sme. Malé dievčatá ešte prvej jako my. Včera naháňala Katuska ešte motýľa, obliekala bábku, zrazu len stála predou mnou, jako dajaký májový kvietok.

Oh ten máj, sladký môj pán redaktorko, ten máj! Bol to za utešený báječný deň mladíkov! S jak sladko-trapnou myšlienkou pripevňovali sme na brány domov májovými kytkami ozdobené mocné haluzy (máje), jako sme založili okná s kvetinami? Potom každý mládenec mal svoj dom a v tom dome prekvital — jeho milý kvietok.

Vec diala sa vo veľkej tajnosti, ale dievča vedelo

dobře, koho ruky tam účinkovaly. Darmo tajilo, nik mu neveril ...

Aj moja Katuška vyznala, keď sme boli už v sľuboch, že znala všetko. Nespala ani na chvíľu. Vedela tú hodinu, tú minútu, v ktorú som tam účinkoval.

To som povedal pred tým, keď som bol už v sľuboch.

Ale pokiaľ sme ta došli, koľké zkúšky museli sme prestať. Jako len dajaké školské dieťa!

Lebo ani v mojej dedine neišlo veru tak ľahko zaslúbenie.

Aj to dievča ztratila dedina, ktoré už bolo raz v sľuboch s daktorým mládencom — keď sa sľuby rozbehaly. To sme držali, že raz zaslúbené dievča nemôže milovať opravdive druhého. Aj v jej vernosti sme pochybovali.

Veľmi si premysleli teda rodičia tento krok. Jako trebárs samé manželstvo.

Keď som začal ku mojej Katuške chodiť, veľa ráz našiel som ju s jej sladkou matkou medzi bielšňou sa zamestnávať. Jej matka ale — ukázala mi krásne výšivky.

— Toto sme tkali minulého roku. Katuška veľa pracovala na tom. Toto šila ona sama.

— Ej drahá, teda prečo hovoria všetko toto. Mužskí nestarajú sa o takéto veci.

— Hja, takto treba dobrému dievčatu zbierať, krútiť vrtiť sa, lebo mu dojde chytro čas.

Ja som veľmi pozeral na Katušku; ona ale zapáľila sa až po ňu. Moje vzdychanie počula!

Tak to išlo dlho. Keď som sa jej pýtal kedy-tedy, že dokedy boly na priadkach, Katuška sa rozpáľila hnevive.

— Ozaj čo sa vypytuješ, vetila jako nahnevaná hrdlička. Nuž veď ty sa i tak nestaráš o nás.

V takýto čas tak som vzdychnul, že nebolo možno, aby Katuška nespozorovala. Hej, aj spozorovala, aj vedela. Ale teda ešte vždy trval zkušobný čas.

Keď sa obliekla moja Katuška v nedeľu na veľkú omšu, vtedy len bola na zjedenie. Nie ona bola hrdá, ja som bol hrdý na ňu.

Síce tie šaty skoro všetky jej ruky šily. Taká bola obyčaj v našej dedine. Keď prišli kedy-vtedy z mesta na návštevu do mesta odídenej dedinské dievčatá: skoro uleteli od práce. V našej dedine ich nik neobdivoval. Lutovali ich že tak chodia. To už tak bolo.

Konečne nevedel som ďalej trpeť. Obkolesil som Katuškinu matku, potom okolkujúc — jako mačka horúcu kašu — tak som nadrážal.

No veď, táto žena mi nadrážala nazpät tak ako sa patrí. Tak rozobrala moje svedomie, jako dajaký vyšetrujúci sudca.

— Že teda kto chce vziať jej dcéru, ten musí takto a onakvo!

A bolo to veru takto a onakvo!

Stal som sa blaženým sľubencom, a len vtedy som videl, nakoľko srástly naše duše s mojou drahou Katuškou. Len teraz skúsil som opravdu, nakoľko mi vy-

chovali toto dievča, ktorého prvé bitie srdca, prvý čistý povzdych, prvé zraľšie smýšľanie, prvá láska boly moje.

Takéto boly naše sľuby, preto nám dovolí dobrotnivý Pán Bob, že môžeme hľadať v ústrety zlatej svatbe. Teda nech mi povedia pán redaktorko, či je to aj dnes tak? Veď vyjde na svetlo, že veru je ináč.

CHÝRNIK.

Nemecký cisár nášmu kráľovi. Jako známo, nemecký cisár Vilhelm udelil nášmu kráľovi rang pruského maršalla, to jest vymenoval ho za najvyššieho veliteľa svojej armády. Tieto dni prišiel z Berlína do Viedne pruský štábný majór gróf Hülsen-Heseler, jedon z pobočníkov nemeckého cisára, ktorý v mene svojho panovníka odovzdal nášmu kráľovi pruskú maršallskú palicu. Povereník nemeckého cisára bol vyznačený tým, že býval v Burgu jako hosť nášho kráľa.

Kráľ budapeštianskej chudobe. Keď jeho veličenstvo kráľ odišiel posledne z Budapešte, desaťtisíc korún daroval chudobným v Budapešti a šesťsto korún pre chudobu v Gedelove.

Kaplnka nášho veľvyslanstva v Petrohrade. V Petrohrade odbývala sa tieto dni posviacka kaplnky rakúsko uhorského veľvyslanstva, stavbu ktorej umožnila menovite veľká obetivosť býv. tamojšieho veľvyslanca nášho kniežata Liechtensteina. Na posviacke prítomné bolo celé úradníctvo nášho veľvyslanstva a mnoho členov ruskej a cudzej diplomacie.

Vyznačenie. Priemyselná a kupecká komora v Budapešti nedávno svätila 25ročné jubiläum svojho účinkovania. Jeho veličenstvo kráľ z tejto príležitosti predaedu komory, kraj. vyslanca Leva Lánczyho vyznačil titulom dvorného radcu a tajomníka komory Petra Fritza rytierskym krížom rádu Franca Jozefa.

Súboj. V Lipt. Sv. Mikuláši stol. podnotár Jozef Matuska a slúžny Béla Bedő mali súboj na šable, pri ktorom oba boli ranení.

Dohánová fabrika v Spišskej Belej. Z Košíc oznamujú, že vláda v Spišskej Belej postaví chce dohánovú fabriku a že minister finančných záležitostí už aj odobril stavebné plány. Stavba fabriky započat sa má na jar.

Tie karty. Teod. Martessik nadporučík v 85. pešom pluku v Marmaros-Szigete hral sa v karty s právnikom Béloom Jonásom, ktorý mal také šťastie, že odohral nadporučíkovi aj úradné peniaze. Martessik vediač že nebude vstave nahradíť prebratý obnos, žiadal od svojho spoluhráča peniaze nazad, keď ale tento sa zdráhal mu ich vrátiť, vyťahnul revolver a tromi výstrelami raňil Bélu Jónasa a potom seba zastrelil. Stav raneného juristu je nebezpečný.

Oheň. V Trenčine 6. t. m. rano vypuknul požiar v kúpeľnom stavaní pri ev. cintoríne. Rýchlej pomoci hasičov je čo ďakovať, že zhorela len polovica stavania.

Ubil učiteľa. V hlavnomestskej elementárnej škole v Dohánovej ulici učiteľ Andrej Bartalus jedného neporiadneho žiaka, syna železničného úradníka Jozefa Bozsána, preto, že si nedoniesol knižky do školy, vyhrdel a potom chytiac ho za pleco trochu sťal, aby si šiel domov pre zabudnutú knižku. Chlapec s plačom šiel domov a otcovi rozpovedal, že ho učiteľ veľmi nabil. Otec Jozef Bozsán na to pribehnuť do školy s veľkým krikom a vylepil učiteľovi zaucho tam v učebnej sieni pred deťmi. Na krik detí pribehli sluhovia, ale Bozsán medzi tým vybehol von. Na oznámenie správcu školy školská sekcia z úradu preložila záležitosť ku kráľ. fiskálátu podajúc trestné oznámenie proti Joz. Bozsánovi. Urazený učiteľ Andrej Bartalus aj sám zažaloval Bozsána pri trestnom súde.

Pozor na deti! Poštársky sluha v Budapešti Imrich Deutsch tieto dni večer so svojou ženou odišiel z domu a troje detí nechajúc na byte, dvere zamknul. Deti ihrajúc sa prevrhly na stole stojacu lampu a petrolej vyňal sa na 9ročnú Margitku. Pokým na veľký krik detí domáci pribehli, úbohé dievčatko utrpelo také popálenie, že o hodinu neskôr umrelo. Proti rodičom zaviedli vyšetrovanie.

Obyvateľstvo Berlína. Dňa 1. decembra previedli v celej nemeckej ríši popis ľudu, pri ktorom vysvitlo, že Berlín, hlavné mesto ríše nemeckej, má teraz 1.884.345 obyvateľov. Pri spočítaní obyvateľstva r. 1895. v Berlíne bolo 1.677.204 obyvateľov, za uplynutých päť rokov teda obyvateľstvo Berlína vzrástlo o 208.041 duší.

Rimanské starožitnosti. Z Neapolu píšú: V Boscoreale, na prázdnom pozemku rodiny Prinso objavili drahocennú rimanskú starožitnosť. Vykopali totiž jednu veľkú budovu, ktorá je staršia než lávou a popolom Vezuva zasypané Pompeji a jej steny vyše sedemsto utesených a dobre zachovaných freskov (stenová maľba) krásli. Nemecký cisár poltreťa miliona mariek pouknuť za tieto maľby a prosil talianskeho kráľa Viktora Emanuela, aby mu bol nápomocný pri kúpe, lebo jeden taliansky zákon zakazuje vývoz starých umeleckých pamiatok z Talianska. Majiteľ pozemku, Prinso už aj odcestoval do Berlína, aby podpísal kupno-predajnú zmluvu.

Papier zo šúp bavlnových jadier. V Amerike vynášli nový spôsob dorábať papier. Pod názvom «National Paper Making Company» (Národná papier dorábajúca spoločnosť) utvorila sa jedna účastníarska spoločnosť so základnou istinou 20 millionov korún, ktorá zo šúp jadier bavlnovej rastliny bude dorábať papier. Posiaľ tieto šupy pri výrobe bavlny v ohromných množstvách dostaly sa na smetisko, kdežto — ako už zistené — výtečne hodia sa ku zhotoveniu dobrého a o mnoho belšieho papiera, než je papier z vlny. Takýto zo šúp bavlnových jadier zhotovený papier je o tretinu lacnejší, než z vlny zhotovený a nesožltne ako tento Americkému vynálezu pripisujú veľký význam v papierenskom priemysle.

Posúdený exminister. Nedávno sa stalo, že bývalého srbského ministra vnútra Juraja Genčiča sotva sa vrátil po dlhšom pobyte v cudzozemsku do Belehradu, hneď zatkli a postavili pod obžalobu pre urazenie veličenstva a srbskej vlády. Genčič urážku spáchal v tých listoch, ktoré bol písal z Abbazie srbskému kráľovi a v tom osvedčení, ktoré vydal v jednom viedeňskom časopise, keď ho srbská tlač napádala, že spreneveril peniaze zo srbskej štátnej kassy. Právotu Genčičovu včera pojednával súd v Belehrade. Obžalovaný tajil, že by bol v tých listoch, ktoré písal kráľovi urazil niekoho a tvrdil, že tie listy boli len dovolenou obranou jedného vo svojej cti hlboko urazeného čestného muža. — Súd Genčiča uznal za vinného v urazení veličenstva a srbskej vlády a posúdil ho na sedem rokov do väzenia. Výrok zapríčinil v Srbsku veľký ruch.

Chytený žiak. Vo Veľkom Várade u tamojšieho policajného kapitána hlásil sa jeden mladík a žiadal ho, aby ho zatknul. Mladík udal, že on je Béla Étes, žiak ôsmej gymnasiálnej triedy a je synom hlavnomestského pravotára Gustáva Elesa. Jeho otec mu vraj nechcel dať peniaze na zábavky, nuž vzal si pred seba, že sa pomstí. Ušiel z domu do Sv. Ondreja (pri Budapešti), kde má jeho otec statok a tu podpálil otcov dom, potom ale ušiel do Veľkého Várada. Policajný kapitán mladého človeka, ktorý zdá sa byť pomäteným na rozume, dal zatknúť. Keď ho prezkúmali, našli u neho veľký, ostrý nôž. O prípade uvedomili budapešťiansku políciu.

V žiali za krásou. 25ročná speváčka Teresia Varga na svojom byte v Budíne na Hlavnej ceste vypila otravu. Zavolaný lekár dal jej protijed a potom zaviesť ju dal do nemocnice milosrdných, kde teraz ťažko chorá leží. Speváčka preto sa chcela pozbaviť života, lebo nedávno dostala sypanice a stopy tejto choroby zmrazili jej tvár.

Účinok radosti. K psychológii radosti uverejnil americký psychológ G. van Dearborn zaujímavý príspevok, v ktorom dokazuje faktum týkajúce sa fsiologického účinku radosti. Z tohoto cieľu použil rozličné metódy. Jedna z týchto je práve tak pôvodná, jako aj čiste americká. Vyzval osoby, ktoré neoplývaly pozemskými statkami, aby si nakoľko možno žive predstavili, že obdržali neočakávané peňažitý dar a potom pozoroval účinok. Počal s 10 dollarmi a postupoval až do 100 000 dollarov. Osoby s ktorými tieto pokusy robil, boli študenti a študentky vo veku 20—30 rokov. Bolo pozoruhodné, že reakcia pri obnosoch menších bola u väčších takmer rovnaká: rýchlejšie kráčaly, usmievaly sa alebo vypukly v hlasitý smiech a staly sa veľmi podnikavými. Pri 100.000 dollaroch pozorovaná bola pri niektorých tíeseň, najviac u ženských, kdežto iní javili ešte väčšiu živosť. Ženy boli zväčša nadmieru pohnuté a prejavovali túhu po samote, mali pocit moci a energie a chovanie ich stalo sa dôstojnejším až divadelným. Veselé neboly. Jedon z mužov chcel vätok nábytok v dome rozbiť, aby sa mohol hneď celkom znova zariadiť.

Dom z aluminia. Prvý aluminiový dom nedávno postavili v Chicago, na jednej z najúľavejších ulíc. Sústava budovy je zo železných travers, múry a steny ale z ľahkého kovu aluminia, alebo lepšie rečeno z jednej liatiny, ktorá pozostáva z 20 častok aluminia a 10 častok mede. Celá budova je 64 metrov vysoká a má 17 poschodí. Prúčelie domu tvoriace kovové table sú 5 millimetrov silné.

KU OBRÁZKU.

Mastičkár.

Chvála Bohu, s roka na rok ubýva mastičkárov, čo sa má pripísať za jedno poriadkom proti týmto nebezpečným „lekárom“, za druhé ale osvietenosti ľudu. Ľud náš poučuje sa už z nepočítaných pádov, že sveriť svoj najdráhší poklad, svoje zdravie na neučeného mastičkára alebo na kadejakú čarodejnicu je nadmier nebezpečné a v páde potreby obracia sa ku učeným lekárom. Toto je príčinou, že mastičkárov stále ubýva a prídu onedlho ten čas, že rozliční mastičkári a olejkári jako i čarodejnice budú sa už len v rozprávkach spomínať, tak ako tí zakliati princovia a princezvy.

ODKAZY REDAKCIE.

Ct. p. A. B. k.: Poslucháči toho naukobehu musia sa na svoje vlastné trovy udržovať. Prednášky vydržia- vajú sa večer, aby poslucháči mohli cez deň v dielnach pracovať.

Umrela pre lásku . . . uverejniť nemôžeme. Prosíme ďalej pokračovať. Prvý nezdar nesmie nikoho odstrašiť.

Cena potravných článkov.

Budapešť, 14. decembra.

V budapeštianskych tržniciach predávaly sa podrobne nasledovné potravné články za tieto priemerné ceny:

Mäso: *Hovädovina* predok 108, zadok 116, polievková 120, jazyk 124, obličky, ľadviny 150, čistené 240 halierov za 1 klg. — *Burančina*: predok 88, zadok 104 hlov. — *Telacina*: predok 120, zadok 136, stehno 250 hlov za 1 klg. — *Bravčovina*: 120, stehno a lopatka

124 hlov za 1 klg. — *Šunka*: pražská 190, surová 140 hlov za 1 klg. pri kúpe najmenej 5 klgrov.

Masť: Sviňská 124 hlov, loj 110 hlov, slanina ku roztopeniu — hlov a husacia masť 250 hlov za jeden kilogramm.

Drúbež: Za jedno kura 80, sliepku 160, kohúta 200 hlov. Za jednu tučenú kačku 240, za tučenú hus 400 hlov. — *Očistená drúbež*: kura 80, sliepka 140, kapuň 240 hlov, tučená hus 460 halierov (za jeden klg. tučenej husy 120 hlov), morka 120 hlov za 1 klg., tučená kačka za kus 260 hlov.

Vajcia: Ku vareniu väčšie 6 kusov za 40 hlov, menšie 24 kusov za 2 koruny, ku čaju 5 kusov za 40 hlov.

Ryby: Kapor 200, sumec 200, štika 160, zubáč 250, jeseter 300, okuň 250 hlov za klg. Raky: kus za — hlov.

Rozličnosti: Maslo gazdovské 200, ku čaju 240 hlov za 1 klg. Tvaroh 48 hlov za kilo. — Smotana 70 hlov za liter. — Pár holubov 120 hlov, divá hus 2.40, divá kačka 160, jarabica 140 hlov za kus. — Zajac za kus 3 kor. 00 hlov. — 1 klg. divej svine 180 hlov. Srna 160 hal. za klg. — Zemiaky 8 hlov za klg.

Múka: Pšeničná múka predávala sa za tieto priemerné ceny:

číslo:	0	1	2	3	4	5
kor.	25.60	24.60	23.40	22.60	22.00	21.00
číslo:	6	7	7½	8		
kor.	19.00	16.00	14.60	10.80		

Pšeničné otruby drobné po kor. 8.50, hrabé po 8.70.

Zeleniny: *Zemiaky* rúžiky kor. 3.20—4.00, žlté kor. 3.10—3.40, rožky kor. 8.00—9.00, biele kor. 2.20—2.60 za metr. cent *Kapusta* (v hlávkach) za kus 6 hl. kor. — *Cibula* kor. 8.00—9.00 m. c. *Zeler* 100 kusov — *Nové uhorky*: za kus — halierov.

Strova: *Hrach* liter 26 halierov, čistený starý 18—30 hal. za liter. *Sošovica*: domáca 16—24 za klg. *Rižu* 20 hlov za kilo. *Zelená fazuľa nová* — hal. za klg.

Chlieb: miestny od pekára biely 26—30 hlov, čierny 20—22 hlov za kilogrammu.

Budapeštianska bursa s úradným značením cien dňa 13. decembra.

Obilie	Jakosť dia hekt.	Za 60 kilogr.		Cenné papiere	Peniaze kor.	Tovar kor.	Cenné papiere	Peniaze kor.	Tovar kor.
		od	do						
Pšenica banátska . . .	74—78	7.19	7.60	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	4800.—	4850.—
peštianska	75—77	7.05	7.50	(Za každých 100 korún)			Pešť. uh. kupec. b.	2570.—	2580.—
stolnobebrad- ská	75—78	7.05	7.50	Uhorská zlatá renta 4%	97.00	97.29	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa . .	16125.—	16225.—
Raž (žito)	70—72	6.65	7.00	korunová renta 4%	92.00	92.40	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	638.00	640.00
Jadmeň na krm	60—62	5.75	6.00	Uhorské regálové úpisý 4½%	98.70	99.45	Záložné listy.		
na pátku	62—64	5.50	5.75	premiové úpisý	167.75	168.75	Uhorského pozem. úverkového	91.50	92.00
na várku	64—66	—	—	Uhorská tiscko-segedínska po- šička 4%	139.50	140.50	Uhorského úver. záložného ús- tavy 4½%	97.50	98.50
Ovos	39—41	5.25	5.75	Uhorská žel. pošticka 4½% v zl. vyvážkové úpisý 4%	99.50	100.50	Uh. úver. ústavu s prémieu 4% .	114.—	115.—
Kukurica	—	4.80	5.10	Spoločná pošticka v bež. penia- soch 4½%	97.75	98.25	Peniaze.		
Proso	—	3.00	—	Žreby.			Cisársky dukát	11.36	11.41
Repica	—	—	—	Spolku „Jó sziv“	6.50	7.50	Dvadsať-frankovník	19.16	19.20
Dateľinové semá, luc. . .	—	43.—	48.—	Uhorského „Červené križa“	20.00	21.00	Nemecká ríšska marka	117.60	117.70
červené	—	—	—	Rakúskeho	48.50	49.50	Striebro	—	—
Sviňská masť peštianska .	—	58.00	58.50	Basilika	12.75	13.75			
vidiecka	—	—	—						

Tlačou cis. a kráľ. dvornej kníhlačiarnie Viktora Hornyánszkeho v Budapešti.